

Pääkirjoitus

Immateriaalioikeuksista tutkijan näkökulmasta

Tieteen harjoittamiseen on aina kuulunut luovuus, tieteelliset tuotokset ja innovaatiot. Nämä ovat joko yksilöiden tai tutkimusryhmien saavutuksia. Uusien innovaatioiden ja keksintöjen taustalla on yhä useammin tiedeyhteisö ja tutkijaryhmä. Myös yliopistot ovat kiinnostuneita henkilöstönsä tieteellisistä saavutuksista ja haluavat tarjota organisaationa edellytyksiä ja tukea tutkimusryhmille innovaatioiden, keksintöjen ja muiden tieteellisten aikaansaannosten tuottamisessa, kaupallistamisessa ja myös suojaamisessa. Yliopistojen tehtävänä on niiden piirissä tehdyn tutkimuksen hyödyntäminen yhteiskunnan käyttöön.

Suomen Akatemia listaa immateriaalioikeuksiin piiriin kuuluviksi esimerkiksi tekijänoikeus, patenttioikeus, tavaramerkkioikeus, hyödyllisyysmallioikeus, mallioikeus ja toiminimioikeus (Suomen Akatemia 2012). Immateriaalioikeudet ovat rakenteeltaan omistusoikeuden kaltaisia yksinoikeuksia. Esimerkiksi tekijänoikeus ja patenttioikeus suojaavat luovaa toimintaa tai tavaramerkkioikeus ja toiminimioikeus kaupallisia tunnusmerkkejä. Tutkijan on syytä jo tutkimussuunnitelmaa tehtäessä pohtia, mitä mahdollisia immateriaalioikeuksien piiriin kuuluvia tuotteita hankkeesta saattaa syntyä. Tämä tarkoittaa tietoa siitä, mitä eri suojamuotoja hän voi käyttää työnsä suojaamiseen vai onko suojaaminen ylipäättään mahdollista, miten suoja saadaan ja mitä oikeuksia hänellä on käyttäen muiden töitä (Suomen Akatemia 2012).

Yksi esimerkki tieteellisessä työskentelyssä syntyvistä tekijänoikeuden alaisista tuotteista ovat tutkimusinstrumentit. Tekijänoikeudet instrumenttien osalta ovat yksiselitteiset, joskin vaikeita valvoa. Tieteelliset aikaansaannokset ovat tekijänoikeudellisesti suojattuja, ja yleensä myös copyright merkinnällä varustettuja. Myös opinnäytetyöt ovat tekijänoikeudellisesti suojattuja teoksia. Julkistamisen jälkeen työ tulee julkiseksi, ja siitä voidaan ottaa sitaatteja tai sen tietoa voidaan käyttää tieteellisessä toiminnassa edelleenkin. Tämä kuitenkin tarkoittaa sitä,

että idean, ajatuksen tai tuloksen esittely seuraavassa työssä tehdään tieteen lainalaisuuksien mukaisesti, toisen työtä kunnioittaen ja sen mukaisesti oikeaoppisesti merkittynä lähteiden osalta (TENK 2012).

Yliopistoissa ja muissa tieteellistä toimintaa harjoittavissa organisaatioissa on kehitetty hyviä tieteellisiä käytäntöjä erityisesti 2000-luvulla Tieteellisten seurain Valtuuskunnan ohjeistuksen mukaisesti. Uudet tutkijat on perehdytettävä hyvän tieteellisen käytännön mukaiseen toimintaan esimerkiksi plagioinnin ja tekijänoikeudellisen suojan omaavien instrumenttien käytössä. Hyvään tieteelliseen tapaan kuuluu, että ”Tutkijat ottavat muiden tutkijoiden työn ja saavutukset asianmukaisella tavalla huomioon niin, että he kunnioittavat muiden tutkijoiden tekemää työtä ja viittaavat heidän julkaisuihinsa asianmukaisella tavalla ja antavat heidän saavutuksilleen niille kuuluvan arvon ja merkityksen omassa tutkimuksessaan ja sen tuloksia julkaistessaan”. (TENK 2012). Lopukädessä jokaisella tutkijalla on vastuu siitä, miten hän tieteellistä työtään tekee ja millaiset periaatteet häntä tieteen teossa ohjaavat. Tieteellisessä tiedeyhteisössä piittaamattomuus tieteellisesti hyvästä käytännöstä on jyrkästi sanktioitu (TENK 2012).

Toivottavasti näemme mahdollisimman monet teistä kesäkuussa Tampereella XIII Kansallisessa hoitotieteellisessä konferenssissa. Konferenssi on oiva tilaisuus tutustua Suomen hoitotieteen uusimpiin innovaatioihin.

Suomen Akatemia 2012. Suomen Akatemian IPR-opas tutkijoille. <http://www.aka.fi/fi/A/Tutkijalle/Rahoituksen-kaytto/Tulosten-hyodyntaminen/Suomen-Akatemian-IPR-opas-tutkijoille/> (30.4.2014)

TENK 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö. <http://www.tenk.fi/fi/btk-ohje/byva-tieteellinen-kaytanto> (30.4.2014)

Kesän odotuksin ja toivotuksin

Riitta Subonen
Päätoimittaja

Anna Axelin
Toimitussihteeri